

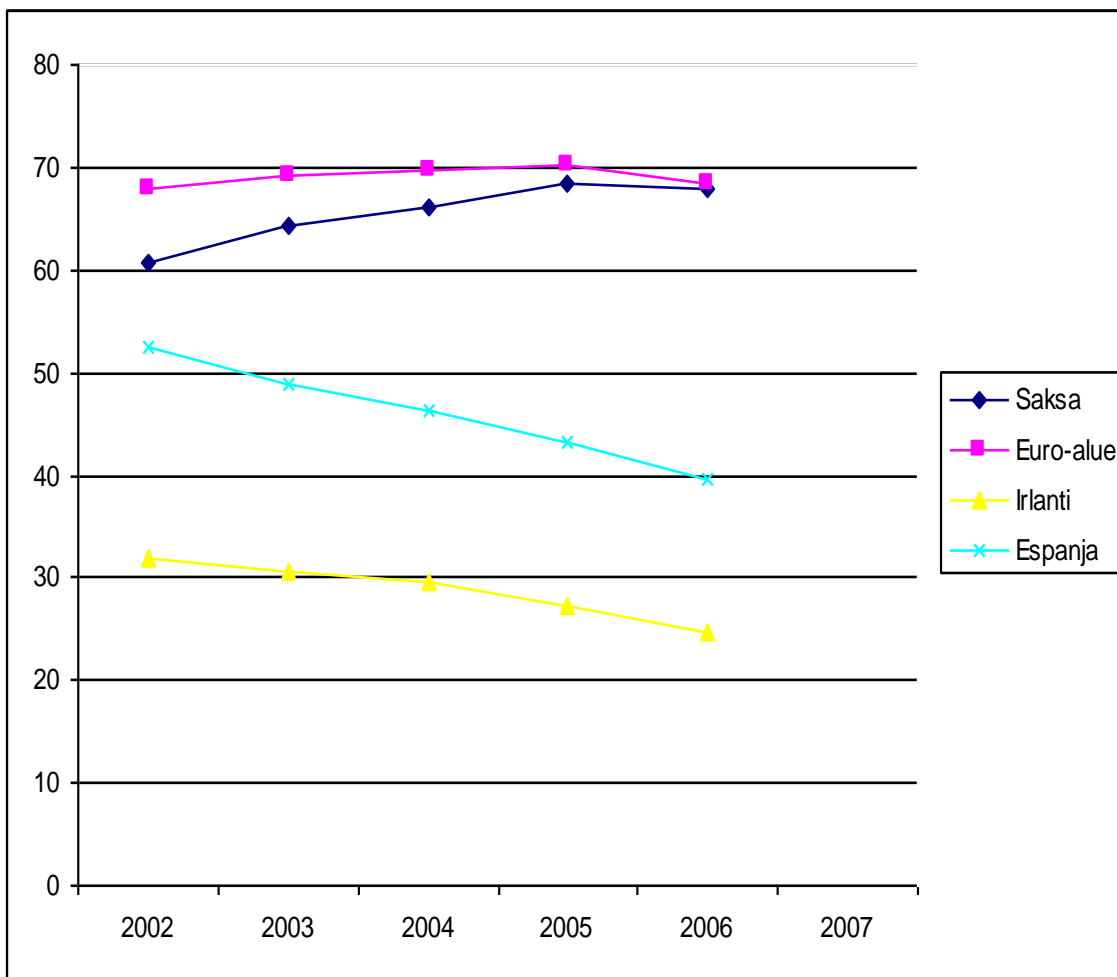
Miksi euroalue tarvitsee fiskaalista integraatiota?

Matti Tuomala

Sosiaalifoorumi 2015

Eurokriisi: järjestelmävika tai jäsenmaiden vastuuton julkisen talouden hoitaminen

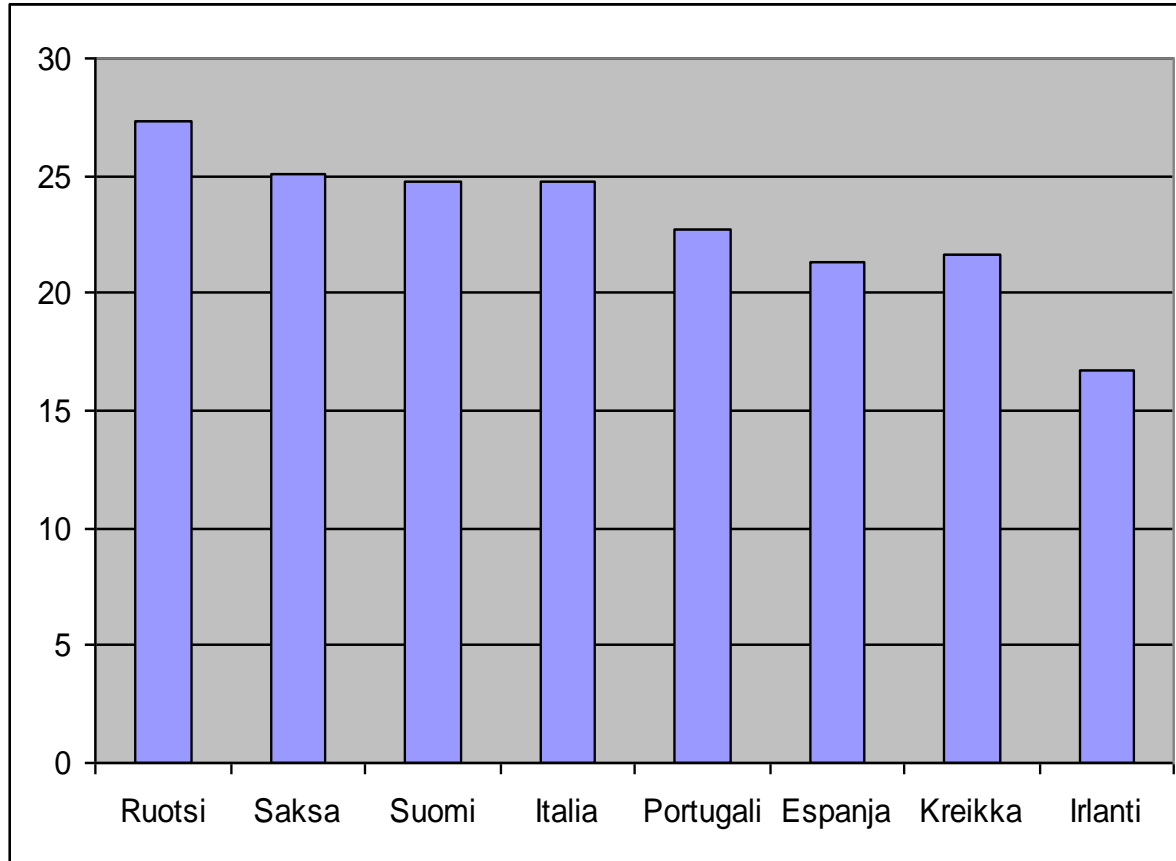
- Finanssikriisi (yksityinen velkaantuminen)
→Julkisen sektorin velkakriisi
- Vasta 2007 jälkeen yksityisen sektorin velkaantumisen noustua kestävämmälle tasolle julkista velkaa oli pakko lisätä.
- Suomessakin on suosittu selitys julkisen talouden vastuuton hoitaminen; Se ei kuitenkaan käy ilmi tilastoista.

Julkisen velan BKT-osuudet ennen kriisiä Lähde;Eurostat

- GIPSI-maiden sosiaalimenojen bkt-osuudet olivat kriisiin tultaessa selvästi matalampia kuin esimerkiksi Ruotsissa, Saksassa ja Suomessa.
- Suosittu on myös väite, että eurokriisi paljasti ongelmamaiden rakenteiden heikkoudet.
- Suomalaisen talouskeskustelun tavoin rakenteista puhutaan kiertoilmaisuna sosiaalisen turvaverkon heikentämiselle tai sitten ei oikeastaan tiedetä, mistä puhutaan.

Julkiset sosiaalimenot osuutena BKT:sta (%) vuonna 2007 Lähde: OECD

Eurojärjestelmän keskeneräisyys

- 1992 luotiin yhteinen valuutta ilman valtiota (Maastricht Treaty) ja EKP pelkäästään inflaation kurissapito tavoitteena, ei työllisyys ja kasvu kuten FED:ssä
- Tämän piti olla 1. askel. Seuraavia askeleita ei ole otettu.
- Miten Eurooppa aikoo selvittää vaikeuksistaan ilman pidemmälle vietyä verotuksen (erit. yritys ja pääoma) ja julkisen velan koordinoitua?
- ***Miten muuten voidaan katkaista itsenäisen talouspolitiikan synnyttämä eriarvoistumisen kierre?***

Itsenäisen talous(finanssi)politiikan ”saavutukset” ja euro

- Verotusta on leikattu suurissa tuloissa ja varallisuudessa ja siirretty alaspäin tulo- ja varallisuusjakaumaa (LIS, Piketty et al 2014, RST (Suomi)). Juuri päinvastoin kuin optimiveroteoria ennustaa (Kanbur-Tuomala).
- Tulo- ja varallisuuserojen kasvu selittyy suurimmalta osin verotuksen muuttumisesta vähemmän uudelleenjakavaksi (vähemmän progressiiviseksi) (LIS/OECD)
- Ylimpien tuloverojen leikkaukset ei ole lisänneet talous kasvua (Piketty et al 2014)
- Erojen kasvu ei siis johdu teknologian muutoksista tai globalisaatioista. (Piketty et al 2014, RST)
- Sen sijaan ko politiikan perusteluina on käytetty näitä

Onko järjestelmävikä korjattavissa?

- Millaisten maiden tulisi ottaa käyttöön yhteinen valuutta. (1960-luvulla taloustieteessä optimaalisen valuutta-alueen ongelma).
- Omaksumalla yhteisen valuutan maat menettäisivät suuren osan talouspoliittista itsenäisyyttään.
- Mitkä olisivat kustannukset tästä?
- Miten suuret olisivat toisalta hyödyt?

Edellytyksiä valuutta-alueelle

- (I) Mitä enemmän maat käyvät keskenään kauppaa sitä suuremmat ovat edut yhteiseen valuuttaan siirtymisestä. Tarvitaan vähemmän toimia vaihto/kauppataseiden sopeuttamisessa.
- (II) Työvoiman liikkuvuus; tarve itsenäiselle talouspolitiikalle on pienempi, jos on mahdollista muuttaa työn perässä maasta toiseen.
- (III) Fiskaalinen integraatio: jäsenmaat vastaisivat nykyistä enemmän koko valuutta-alueen budjetista. Tämä takaa automaattisen kompensaaation kun aluetta tai maata kohtaa talouden häiriö (epäsymmetristen shokkien iskiessä).

Fiskaalisen integraation lisääminen vai työvoiman liikkuvuuden lisääminen

- Kielelliset ja kulttuuriset esteet Euroopassa ovat hidaste laajalle työvoiman liikkuvuudelle.
- Fiskaalisen integraation puolesta puhuu se, että työvoiman liikkuvuuden lisääminen itse asiassa pahentaisi euron ongelmaa.
- Valtavasta nuorisotyöttömyydestä kärsivistä maista tapahtuva nuorten muutto muualle heikentää lähtömaiden julkista taloutta erityisesti niiden eläkejärjestelmien kestokykyä ja kykyä ylläpitää yhteiskunnallisia palveluita.

- Mitä monipuolisempi maan talouden rakenne on, sitä suuremmat mahdollisuudet on ylläpitää kokonaistaloudellista vakautta.
- Tällainen talous on myös erityisen sopiva valuuttaunionin jäseneksi.
- Euromaat eivät täyttäneet tätä ehtoa alun perin eikä euron aikana kehitys ole tilannetta parantanut

Fiskaalinen integraatio toimii talouden automaattisena vakauttajana.

- Toisin kuin euroalueella USA:n liittovaltion budjetin kautta tapahtuu suuriakin tulonsiirtoja taantumassa oleville osavaltiolle.
- Esimerkiksi 1990 luvun alussa taantumaa ajautuneeseen Massachussetin osavaltioon virtasi tuloja liittovaltiolta työttömyyskorvauksina ja muiden liittovaltiotason sosiaalisten ohjelmien kautta.
- Samaan aikaan MA:sta lähti myös vähemmän verotuloja liittovaltiolle.

Fiskaalisen integraation vastustus

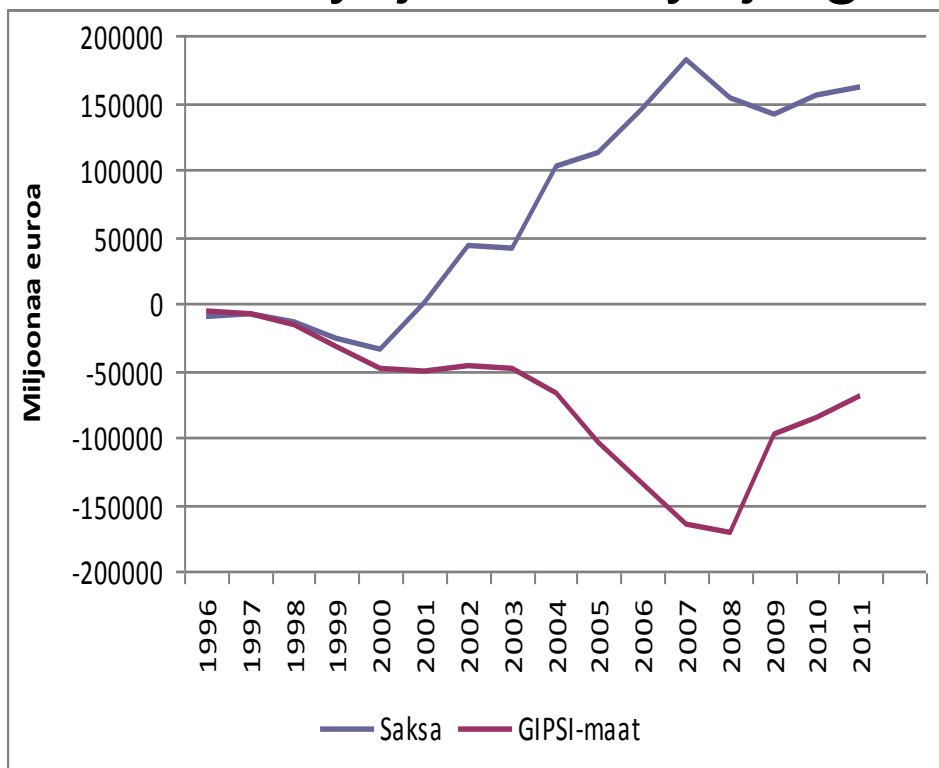
- Sen pelätään mahdollistavan holtittoman julkisentalouden hoidon jäsenmaissa.
- Esimerkkeinä käytetään nykyisiä euroalueen ongelmamaita. Tilastoista ei löydy tukea tälle.
- On totta, että kaikkiin vakuutusjärjestelmiin – myös fiskaaliseen integraatioon - liittyy moral hazard-ongelma (***ei tarkoita moraalikatoa***)
- Fiskaalisen integraation lisääminen ei estä järkevien ”velkajarrujen” soveltamista jäsenmaissa.

- Tunnetut integraatoraportit kuten MacDougall (1977) ja Delors (1989) raportit suosittelivat merkittävää fiskaalista integraatiota.
- Itse asiassa työvoiman liikkuvuuden roolia ne eivät painota.
- Maastrichtin sopimuksessa nämä suositukset eivät näy.
- Maastrichtin sopimus muistuttaa hyvin vähän optimaalisen valuutta-alueen ideaa.

Epätäydellisessä raha-/valuuttaunionissa jäsenvaltiot joutuvat omin resurssein kohtaamaan talouden kriisit

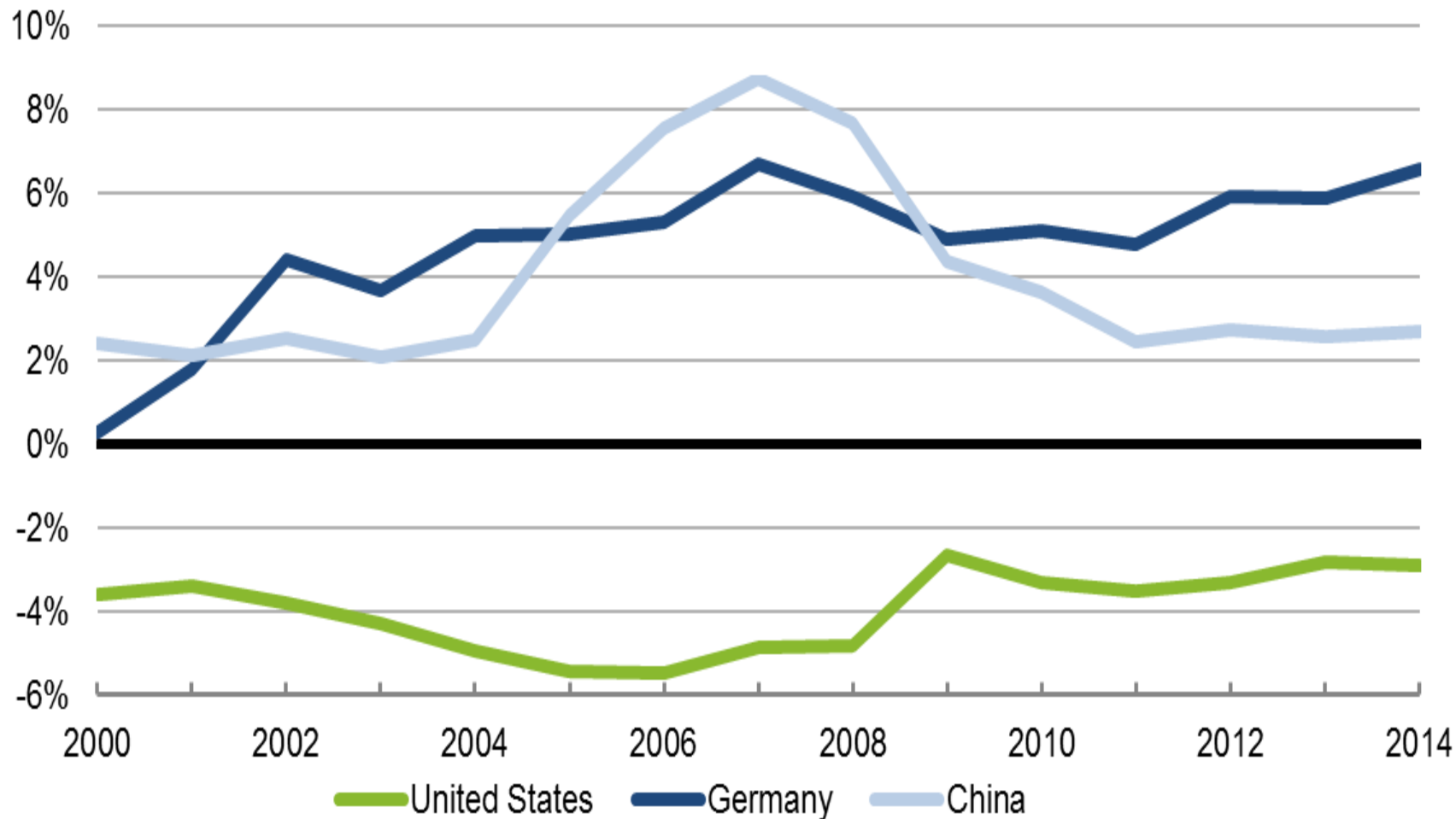
- Kuten talousnobelisti Amartya Sen asian ilmaisi, Euroopan nykyongelmat ovat pääasiassa tulosta politiikkavirheistä (austeriteetti-politiikka).
- Troikan (Komissio, IMF, EKP) valitsema politiikka syvensi velkakriisiä, erityisesti Kreikassa. Koska finanssipolitiikan kiristämisen kerroinvaikutukset ovat suuremmat taantumassa kuin noususuhdanteessa, olisi ollut järkevää odottaa talouden elpymistä.
- Kiristyspolitiikan kannattajat usko(i)vat julkisen talouden vajeiden ja kasvavan julkisen velan nostavan korkoja ja siten vievän luottamuksen, jota yksityisen sektorin investoinnit tämän näkemyksen mukaan tarvitsevat.
- Lainakorot ovat olleet pitkään ennätysmäisen alhaalla, koska talouden näkymät ovat heikot.
- Harjoitetun politiikan tulokset, kasvava työttömyys ja julkinen velka, eivät näytä horjuttavan tätä uskoa. Tämäkin kuuluu itsenäisen talouspolitiikan ”saavutuksiin”.

Epätäydellisen euron ongelma: Saksan vaihtotaseeseen ylijäämä nyt jo globaali ongelma

Vaihtotase Saksassa ja GIPSI-maissa. Lähde: OECD National Accounts

Trade Surpluses (Percent of GDP)

Sources: US Bureau of Economic Analysis, Deutsche Bundesbank, China National Bureau of Statistics, China State Administration of Foreign Exchange

BROOKINGS

- Ylijäämämaiden politiikka on vastuussa globaaleista epätasapainoista (Keynes)
- Kuten Saksa juuri nyt.
- EMUsta puuttuvat tasapainottavat mekanismit
- Kivityspolitiikkaa (austerity) tehdään kansallisilla resursseilla

Eurojärjestelmän demokratia- kriisistä

- Fiskaalisen integraation seuraksi tarvitaan myös yhteistä raha - ja rahoituspolitiikka eli pankki-unioni.
- On hämmentävää, miten euroalueen kriisiin ajanut rahoitussektori pystyy sanelemaan demokraattisesti valittujen maiden parlamenteille omat ehtonsa samalla kun se vastustaa voimakkaasti siihen kohdistuvaa säätelyä.
- Ollaan hyvin kaukana osallistuvasta julkisesta keskustelusta (“government by discussion”) mitä demokratian teoreetikot kuten John Stuart Mill ja Walter Bagehot painottivat.
- Vain tätä kautta voivat sellaiset reformit edetä, jotka eivät uhkasi sosiaalisen oikeudenmukaisuuden perusteita Euroopassa.

- Järjestelmävirian korjaaminen vaatisi kulkemista kohti pankki – ja fiskaalista unionia.
- Tämä ei kuitenkaan näytä juuri tällä hetkellä olevan suuressa huudossa Euroopassa, missä kansalliset populistiset liikkeet ovat ottaneet yhteiskunnallisen keskustelun ja päätöksenteon panttivangiksi.
- Juuri nyt kun kipeästi kaivattaisiin laajempaa globaalia yhteistyötä, poliittinen uskallus tähän on kohtalokkaasti Euroopassa hiipunut.
- Miten tämä tulevaisuudessa sopii yhteen kansallisvaltioiden oman edun ajamisen kanssa?
- On myös outoa, että yhteisvastuusta karsastetaan olettamalla ennakkoon, että tiedämme etukäteen ketkä ovat maksajia ja ketkä avun saajia. Puhutaan halventavasti tulonsiirto-unionista.
- Tällä perusteella on vaikea kuvitella minkään vakuutusjärjestelmän olemassaoloa.

Esimerkkejä fiskaalisen integraation lisäämiseksi

- Minimiraja yritysverolle EU:ssa
- Varallisuusvero: nyt enemmän perusteita kuin vuosikymmeniä sitten varallisuus/tulosuhteen kaksin/kolminkertaistuttua kautta Euroopan. Toteuttaminen vaatii yhteistyötä maiden välillä (Weale, Mirrlees Review 2010)
- Osallistumistulo (Tony Atkinson)

Fiskaalisen integraation lisäämisen vaihtoehdot; Jatketaan kuten nyt tai luovutaan eurosta kokonaan

- Suomessa presidentistä johtaviin virkamiehiin; Maastrichtin sopimuksen säännöistä pidetään jatkossa tiukemmin kiinni. Markkinakurin ohella paras keino pitää euro pystyssä.
- Miten Maastrichtin sopimuksen ehtoja sitten noudatettaisiin jatkossa säntillisemmin kuin tähän asti!?
- Nuo ehdot ovat mielivaltaisia ja ovat itse asiassa este järkevälle suhdannepolitiikalle.
- Jos on valittava yllä esitetyllä tavalla ”kehitetyn” nykyisen järjestelmän (ml. edellisen komission harjoittama kriisipolitiikka) ja lisääntyvän fiskaalisen integraation välillä, valinta ei luulisi olevan vaikea.
- Miten oikeassa Nicholas Kaldor (1971) olikaan; Taloudellinen yhdentyminen ei onnistu ennen poliittista yhdentymistä